

Spor občanů s radnicí vyvrcholí soudem **2**

Švejk vyrazil do Sněmovny kvůli IRZ **5**

Letošní kácení stromů nemá obdoby **6**

Co na tom ti dobrovolníci vidí **8**

ARNIKUM

ČTVRTLETNÍ ZPRAVODAJ
SDRUŽENÍ ARNIKA

2-2007

Arnika ve své nové prioritní kampani varuje: Nehrajme si s PVC!

Krátce před oslavami Dne Země spustila Arnika novou prioritní kampaň pod názvem „Nehrajme si s PVC“. Učinili jsme tak poté, co chemické rozborů potvrdily, že se na českém trhu prodávají hračky, přebalovací pulty anebo kočárky s nadlimitním obsahem nebezpečných ftalátů. V rámci chemické analýzy hraček, které na zakázku Arniky zpracovala laboratoř ITC a.s. ve Zlíně, bylo zjištěno vysoké množství ftalátů u třech z pěti testovaných výrobků, z toho v jednom šlo prokazatelně o některé z šesti zakázaných ftalátů pro použití v hračkách. Tyto látky v dalších výrobcích pro děti odhalila i Česká obchodní inspekce. Jde o látky, které poškozují reprodukční schopnosti a jejichž použití v hračkách je omezeno.

Čím PVC škodí

PVC, neboli polyvinylchlorid, patří již po několik desetiletí mezi nejpoužívanější plasty. Spektrum jeho využití je velmi široké. Nejvíce se ho spotřebuje na výrobu potrubí, profilů, obalového materiálu nebo různých spotřebních výrobků. Jedna z hlavních nevýhod PVC spočívá v tom, že jeho základním stavebním prvkem je chlór. Při výrobě PVC pak jako vedlejší produkt vznikají nebezpečné chlororganické sloučeniny jako jsou polychlorované dibenzo-p-dioxiny a furany. Daleko více jich pak vzniká při likvidaci PVC spalováním.

pokračování na str. 3 ▶

Vážení čtenáři,

Čas, který uplynul od vydání předchozího čísla, byl pro Arniku v mnohém zásadní, neboť se událo hned několik zvrátů v kauzách a tématech, jimž se dlouhodobě věnujeme. Celou Arniku postavilo na nohy především ohrožení integrovaného registru znečišťování, ze kterého měla zmizet řada velmi cenných informací. O tom, co všechno Arnika podnikla na jeho záchranu a jak to celé dopadlo, se dočtete na straně 5. Tam najdete i text o důležitém posunu v kauze manželů Rychtaříkových, jejichž soukromý boj začaly úřady konečně vnímat jako věc veřejnou. Museli jsme však nejprve odhalit, že toxické látky, mezi nimiž už léta žijí, kontaminují také obecní potok. Arnika rovněž rozšířila své aktivity proti neškodlivějšímu a zároveň nejpoužívanějšímu plasty a zahájila novou kampaň „Nehrajme si s PVC“. Pokud Vás naše aktivity zaujaly natolik, že byste nám chtěli osobně pomoci, můžete se inspirovat anketou mezi našimi současnými dobrovolníky, kteří se svěřují s tím, proč nám vlastně pomáhají a co z toho mají. Příjemné čtení!

Vedoucí kampaně „Nehrajme si s PVC“ Miroslava Jopková s dětskými hračkami z PVC, ve kterých testy prokázaly přítomnost nepovolených toxických látek. Foto Arnika: Lenka Lukáčková

Marek Jehlička,
šéfredaktor

Martina Chmelová: Praha 3 s námi jednala nemorálně a neslušně

Již skoro 3 roky se obyvatelé pražského sídliště Chmelnice marně snaží přesvědčit radnici, aby nechala vyčistit jejich byty od rakovinotvorného azbestu. Pranic se jim totiž nelíbí žít v prostředí, kde poletují smrtelně nebezpečná vlákna, notabene když za to nemůžou. Radnice však dělá mrtvého brouka, takže celá kauza dospěla do stádia žaloby. Podrobnosti neuvěřitelného příběhu vám přinášíme v rozhovoru s Mgr. Martinou Chmelovou, předsedkyní sdružení Chmelnice.

* Občanské sdružení Chmelnice, které zastupujete, podává žalobu na Městskou část Praha 3. Proč došlo k žalobě?

Je to vyústění asi tříletého procesu, který začal v květnu 2004, když městská část Praha 3 začala rekonstruovat byty v ulici K lučinám za účelem zvelebení bytového fondu a jeho následného nabídnutí k prodeji nájemníkům včetně patřičného podílu na domě. Tento plán už radnice realizuje delší dobu. Na Chmelnici se průběh prací poněkud vymkl kontrole, protože zde šlo o investiční akci poměrně velkého rozsahu, která se dotkla i početné skupiny osob, které lokalitu obývají. Během akce se objevila celá řada problémů, které Praha 3 nedokázala řešit, např. souběh firem, které stavbu prováděly. Investor se dal zastupovat Správou komunálního majetku (SKM), se kterou jsme komunikovali a která je akciovou společností ve stoprocentním vlastnictví Prahy 3. Domy byly rekonstruovány za plného osídlení a člověk, který byl pověřen kontaktem s nájemníky, nebyl schopen s nimi komunikovat a vysvětlit jim věci týkající se průběhu prací. Celá řada činností nebyla vykonávána s patřičnou kvalitou ani odbornými firmami, čímž se navyšovaly náklady na stavbu. Součástí rekonstrukce bylo i odstranění starého azbestocementového kanalizačního potrubí.

* Byli jste obeznámeni s tím, jaká mohou při demolici azbestocementových trubek nastat zdravotní rizika?

Ne, nájemníci nebyli vůbec varováni a nebylo nám ani sděleno, že potrubí obsahuje azbest. Byla samozřejmě vyžadována naše přítomnost v bytech, protože práce probíhaly za jejich plného využívání. Nikdo ovšem předem nevaroval nás ani naše rodinné příslušníky, že můžeme být nějak ohroženi. Nebyla přijata žádná opatření ani pro nájemníky ani pro dělníky, kteří demontáž prováděli. Navíc práce vykonávala neodborná firma neodborným způsobem.

* Jak došlo ke kontaminaci azbestem?

Ke kontaminaci došlo neodbornou manipulací s osinkocementovým potrubím. Zdemolované části potrubí byly před odvozem ukládány na chodbách; prach byl zametán za sucha, čímž docházelo k jeho víření. Potrubí se skladovalo v otevřených kontejnerech a když byl kontejner plný, vysypaly se demolované zbytky vedle na zem. Tak byl ohrožen vlastně každý, kdo prošel ulicí.

* Kdo vás tedy vlastně upozornil na to, že na stavbě dochází k něčemu špatnému?

Upozornil nás na to soused, který má s azbestovými výrobky zkušenost z výkonu své vlastní práce. Dal si provést předběžnou analýzu, která prokázala, že potrubí azbest skutečně obsahuje. Soused upozornil všechny dotčené orgány, radnici Prahy 3, hygi-

enu i stavební firmu, ale práce pokračovaly dál, jako by se nic nedělo. Celému ohrožení se tedy dalo velmi lehce předejít, ještě než se rozbourala první stoupačka. Nikdo to však nevyslyšel. Vnímám tady velké pochybení jak ze strany investora, tak ze strany dotčených institucí, které se do věci mohly vložit a z titulu svých pravomocí do toho vstoupit. Česká inspekce životního prostředí se do věci sice vložila, ale jenom tak, že zkontrolovala, jestli firma, která demolici prováděla, má oprávnění pro nakládání s nebezpečnými odpady. Firma povolení neměla, za což jí potom ve správním řízení byla vyměřena směšná pokuta dvacet tisíc. Hygiena řekla, že je všechno v naprostém pořádku, aniž brala v potaz fakta, která jsme předložili. Přibližně po dvou měsících se lidé sjednotili a ustavili Občanské sdružení Chmelnice, které vzniklo za účelem jednotného postupu a ochrany nájemníků. Bohužel se tak stalo v době, kdy jsme už všichni vlastně měli stavební úpravy skončené.

Martina Chmelová se postavila do čela sdružení, které požaduje vyčištění bytů od rakovinotvorného azbestu. Foto: Archiv Marty Chmelové

* Dělal se nějaká měření kontaminace?

Ano, ale až po ukončení hlavní části stavby. Upozornili jsme na to v okamžiku, kdy se stavba rozbíhala, ještě před výměnou stoupaček a vybourání jader. Vyvinuli jsme sice nátlak na zástupce investora, tj. na SKM, i na další dotčené orgány a dohadovali jsme se s nimi asi rok a půl, ale bez výsledku. Teprve po roce od počátku stavby podlela SKM nátlaku občanů a udělala nějaké kontrolní měření. Nebyl ovšem zvolen vhodný způsob prokázání toho, že prostředí bylo skutečně kontaminováno azbestovými vlákny. Až později, když jsme začali i s pomocí Arniky pátrat sami, zjistili jsme, že správný postup měl být takový, že dříve, než se stavba začala provádět, tj. realizovat výměna stoupaček, měla se udělat analýza materiálu, pak se měl provést kontrolní stěr, potom se mělo potrubí odborně demontovat a po odborné demontáži se okamžitě mělo provést měření z ovzduší a stěry, aby se zjistilo, jestli nedo-

šlo k úniku a sedimentaci azbestu. Oni udělali odběr z ovzduší po roce, v podstatě po ukončení stavby, kdy už jakékoli měření nemohlo vykázat skutečný stav v době provádění stavby.

* Nabízela vám radnice nějaké náhradní byty?

Do poštovních schránek jsme dostali všichni anonymní sdělení, že cítí-li se někdo ohrožen, ať se obrátí na městskou část, která s ním začne jednat o eventuálním náhradním bytu. Po poradě s právníkem jsme odpověděli, že se ohrožení cítíme a že chceme náhradní byt, ovšem stejných kvalit jako byl náš původní byt, tj. co do kvality stávajícího stavu a vybavenosti domu. Dostala jsem jednu nabídku, ale byt byl v nevyhovující lokalitě, ve špatném technickém stavu a nebyl určen k privatizaci.

* Kolik žalob jste podali?

V dubnu jsme podali první tři žaloby a celkem bude podáno dvacet tři žalob. Příprava trvala dlouho, protože bylo třeba určit odpovídající paragrafy a také se seznámit s problematikou azbestu. Obrátili jsme se na Arniku a ve spolupráci s ní na Ekologický právní servis, ale zdržení při zpracování samotných žalob se již nebylo možné vyhnout.

* **Myslíte si, že vaše kauza může mít nějaký přesah do budoucna? Může to být precedens v tom smyslu, že se už nebude v budoucnu něco podobného opakovat?**

Toto je skutečně precedens a doufáme, že na základě tohoto precedentu se vytvoří nějaký vzor, jak v podobných případech postupovat. Nemohu předjímat, jak ke kauze přistoupí soud. K určitému přesahu ale již došlo, protože na základě toho, jak jsme postupovali a jak jsme celý případ medializovali, stavební firmy, které pracovaly na dalších investičních akcích městské části, samy z vlastní iniciativy přijaly ochranná opatření, protože si jsou vědomy, že když Praha 3 soud prohraje, bude se hojit na nich. My se nyní dohadujeme hlavně o ekologické zatížení, které bude muset stanovit soud. Vždy jsme to označovali jako ekologickou zátěž. Nikdo dnes neví, co vše může způsobit, že jsme byli azbestu vystaveni. K žalobě přistupujeme také proto, že chceme dosáhnout nejen uvedení bytů do původního stavu, ale chceme také určitou morální satisfakci, protože Praha 3 s námi jednala nemorálně a neslušně.

Tomáš Srb

► pokračování ze strany 1

Riziko PVC pro spotřebitele spočívá především v tom, že se z něj uvolňují různé přídatné látky, například změkčovadla, jako jsou ftaláty, či adipáty, emulgátory a barviva. Mnohdy se jedná o velmi toxické látky, které poškozují reprodukční a imunitní systém. Dětský organismus je vůči působení těchto látek mnohem citlivější. Evropská unie proto přijala legislativní opatření, aby děti před těmito látkami chránila.

PVC se však uplatňuje i v dalších oblastech, kde představuje srovnatelné nebezpečí. Jde především o potravinové obaly a o zdravotnické pomůcky. V případě potravinových obalů se mohou toxické látky z PVC uvolňovat přímo do jídla. Další ohroženou skupinu představují nemocní lidé, neboť značná část plastových pomůcek, které se používají během léčby, je právě z PVC.

Čeho chceme dosáhnout

Cílem kampaně „Nehrajme si s PVC“ je omezit používání polyvinylchloridu všude tam, kde existuje bezpečnější alternativa. Největší důraz přitom klademe právě na hračky a dětské výrobky, potravinové obaly a na zdravotnické pomůcky, tedy na oblasti, kde PVC znamená největší riziko.

Téma náhrady PVC není pro Arniku nové. V rámci projektu „Zdravotnictví bez PVC“ jsme navázali dobrou spolupráci s některými českými a moravskými nemocnicemi, kde postupně přecházejí nebo již přešli na výrobky bez PVC či nebezpečných ftalátů. Jedná se například o novorozenecké oddělení ve Fakultní nemocnici v Olomouci, dialýzu v nemocnici Na Homolce, Fakultní nemocnici v Motole atd. I přes tyto dílčí úspěchy zde však naše aktivity nekončí. Naším cílem je dosáhnout co největšího omezení PVC i v dalších zdravotnických zařízeních.

Jednou z důležitých aktivit, která směřuje k omezení použití PVC potravinových obalů, je komunikace s výrobcí potravin a obchodními řetězci. Zde je situace o něco komplikovanější, neboť oba články řetězce jsou silně motivovány ziskem. Jelikož

jsou potravinové obaly bez PVC o něco dražší, může se zdát, že jejich používání by zkomplikovalo schopnost konkurence. Záleží však na šikovné marketingové strategii, která tuto zdánlivou nevýhodu dokáže obrátit ve svůj prospěch. Větší rozšíření „PVC-free“ obalů pak zákonitě srazí i jejich cenu.

Vědci nám fandí

Kampaň si již získala silnou podporu mezi zástupci vědecké obce. Záštitu nad kampaní přijala Doc. Ing. Alžběta Jarošová, Ph.D., prodělkanka Mendelovy zemědělské a lesnické univerzity v Brně. Ve své vědecké práci se zabývá kontaminací potravních řetězců ftaláty. Problematické ftalátů ve zdravotnických pomůckách se věnuje Doc. MUDr. Kamil Ševela, Csc., nefrolog a vědecký pracovník nemocnice U sv. Anny, další z garantů kampaně „Nehrajme si s PVC“

Přestože každý ze segmentů kampaně vyžaduje specifické aktivity, jedno mají společné: týkají se nás všech. Každý z nás nakupuje potraviny, byl někdy nemocný nebo má ve svém okolí malé dítě. Přiblížení úskalí PVC co možná nejširšímu okruhu lidí bude doprovázet celou naši kampaň - například prostřednictvím informačních stánků, organizováním výstav či přednášek. S tématem PVC se budou moci setkat také návštěvníci některých hudebních festivalů.

Lidé mohou naše aktivity podpořit svým podpisem pod petici „Za náhradu PVC“. Ta kromě omezení používání PVC v dětském zboží, potravinových obalech a zdravotnických pomůckách požaduje i jednoznačné značení výrobků z PVC materiálu. Výrobci totiž mnohdy neuvádějí jasně, jaký materiál byl pro jejich produkt použit, což značně komplikuje spotřebiteli výběr zdravotně i ekologicky vhodnější alternativy.

O naší kampani a o tom, co nového se v ní děje, se můžete dočíst také na našich internetových stránkách <http://pvc.arnika.org>, kde najdete i odkaz na petici a možnost stáhnout si ji a aktivně pomoci se sbíráním podpisů pod ni. Jeden podpisový arch najdete také vložený v tomto čísle Arnika.

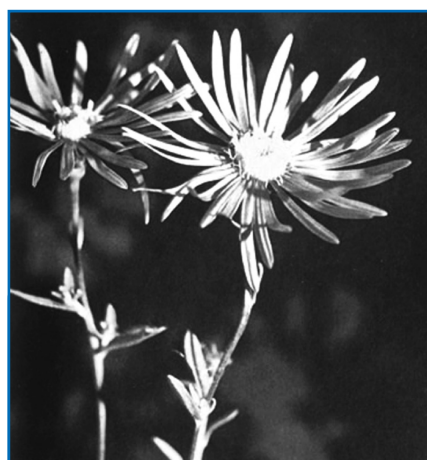
Miroslava Jopková

K čemu je nám biodiverzita a co je to hadí mord španělský

Všichni víme, že 21. června je nejdelsí den v roce - je totiž letní slunovrat. Málokdo už ale ví, že je to také Den květů. V tomto období rozkvétá i většina květin na lokalitách, o které už několik let pečuje Tým Bořena. Na bílých stránkách v Českém Středohoří můžete obdivovat rozkvetlé vzácné bělozářky liliovité, plaménky přímé či len žlutý. Tyto a další dříve běžné rostliny potřebují pro svůj život specifické podmínky. Dříve rostly na lokalitě Bělák nedaleko Bíliny. Ta však zmizela kvůli výsypce z okolních hnědouhelných dolů a Tým Bořena se rozhodl rostlinky zachránit - přestěhoval je na jiné podobné lokality.

Institucionální ochrana přírody má několik úrovní: od té celoevropské (Natura 2000) přes státní (chráněná území, národní parky, přírodní památky apod.). Existuje ale i spousta lokalit, které úředně chráněné nejsou a přitom mohou být pro místní přírodu naprosto klíčové. Většina druhů, o které Tým Bořena pečuje, jsou na seznamu ohrožených druhů nebo se vyskytují velice vzácně. Lokality, na kterých tyto rostliny na severu Čech rostou, ale stát nechrání. Tým Bořena si proto několik pozemků s výskytem těchto rostlin pronajal, aby na nich mohl udržovat „druhovou rozmanitost“. Že to zní příliš vědecky? Možná. Ale pod tímto úsvětlivým se skrývá např. snaha o to, aby kdysi obyčejné druhy květin nezmizely z naší krajiny úplně. Tento osud hrozí např. dřívě běžné rostlince, kterou naše babičky používaly jako kořenovou zeleninu - jde o hadí mord španělský - dnes silně ohrožený druh. I o jeho přežití v naší krajině prostřednictvím Týmu Bořena usilujeme.

Letos v létě bude Tým Bořena opět pořádat několikadenní tábor pro dobrovolníky, na kterém by se lokality měly pokosit a očistit od náletových rostlin. Jeho součástí bude i povídání o přírodě Českého Středohoří a výlety do okolí. Abychom zajistili účinnou ochranu a péči pro vzácné druhy, chceme také prozkoumávat další lokality v okolí, o které bychom mohli pečovat. Také bychom chtěli vzácné a krásné květiny představit a nabídnout je k „adopci“. Prostřednictvím pohlednic s jednotlivými druhy budeme nabízet „předplatné“ na péči o některou z květin. Jako správní opatrovníci budeme mecenáše rostlinek informovat o tom, jak se jejich „svěřenci“ daří.

Hvězdnice chlumní patří mezi vzácné rostliny, o které se Tým Bořena stará. Můžete si ji také adoptovat. Foto: Archiv Arniky

Doufáme, že díky našim aktivitám i v dalších letech najdeme na spravovaných stránkách pestrou a barevnou směs květů. Nezapomeňte tedy: Den květů je 21. června a můžete ho oslavit třeba adoptací některé ze vzácných květin. Další informace najdete na www.bořena.arnika.org.

Kateřina Hlavatá

Na Mezinárodním labském fóru se diskutovalo o budoucnosti Labe

V Ústí nad Labem se v březnu konalo Mezinárodní labské fórum, které pořádala Mezinárodní komise pro ochranu Labe. Společná prezentace Arniky a německé nevládní organizace BUND vzbudila nejbouřlivější diskuzi. Obě organizace představily nejpálčivější problémy Labe, které by měl reflektovat Mezinárodní plán povodí Labe. V prezentaci zazněly i problémy, které působí údržba a výstavba vodních cest a klimatické změny. Tyto potíže netrápí jen Českou republiku, ale i německou stranu a právě na Labi tyto dva fenomény úzce souvisejí. Výstavba vodních děl má dalekosáhlé dopady na vodní ekosystémy. Odborníci na klimatické změny navíc předpovídají delší období sucha a s tím související úbytek vody v Labi.

Kateřina Hlavatá z Arniky a Iris Brunar z BUNDu také poukázaly například na nedostatečnou průchodnost řeky pro ryby a jiné vodní živočichy. Toto téma se netýká jenom samotné stavby jezů či plavebních stupňů, ale následně i nepřírozené

rychlého proudění vody, nedostatku úkrytů a klidových zón či bariér, které tvoří lokálně špatná kvalita vody. Mnohé tyto problémy zhoršuje také nedostatek splavenin, napřimování toku a zpevnování břehů, které brání řece v přirozeném vývoji. Důsledkem toho všeho je, že řeka nemá co ukládat v korytě a zahlubuje se. Tím se zrychluje proud, který nevytváří tíšiny a mělčiny, kde se mohou ryby ukrýt nebo si odpočinout. Kvůli zahlubování řeky ale dochází také k poklesu hladiny podzemních vod a může se zhoršovat i průběh povodní. V nejkritičtějším německém úseku se Labe od roku 1888 zahloubilo o 1,7 metru.

Nevládní organizace (Arnika, BUND a WWF), ale např. i Český rybářský svaz, na Mezinárodním labském fóru prosazovaly, aby Správa Labe zohledňovala především potřeby ochrany přírody, unikátního říčního ekosystému a přirozené říční procesy. Tento přístup se nám totiž bohatě vyplatí - přírodě blízká řeka totiž umí mnohé problémy sama vyřešit (především erozi a protipovodňovou ochranu, ale do značné míry i znečištění). Ve svých požadavcích jsme se podle očekávání neshodli se zástupci průmyslu a především lodní dopravy. Závěry kulatého stolu by měly být zohledněny při zpracování Mezinárodního plánu povodí Labe. Doufejme tedy, že se podaří, aby se Labe stalo řekou nejen pro lidi, ale i pro ryby a vzácné rostliny s neopakovatelným geniem loci.

Kateřina Hlavatá

Registr znečišťování je prozatím zachráněn od amputací

S integrovaným registrem znečišťování (IRZ), který je unikátní veřejně dostupnou databází informací o nebezpečných látkách vypouštěných konkrétními průmyslovými podniky, to na začátku jara začalo vypadat hodně špatně. V Poslanecké sněmovně se schylovalo k hlasování o zákonu, který by veřejnost připravil o řadu důležitých informací. Žebříčky největších znečišťovatelů, které Arnika na základě dat z IRZ každoročně připravuje, by prořídly tak, že třeba z deseti největších znečišťovatelů styrenem v České republice by v tabulkách zbyly jen dva. Povinnost ohlašovat informace do IRZ by navíc přestala platit pro celá průmyslová odvětví. Například v registru sestaveném podle nového zákona by za rok 2005 nebylo možné dohledat informace nejméně o 113 firmách. Připočteme-li k tomu i informace o látkách v odpadech, zmizela by podle posledního hlášení do IRZ data od 281 podniků, tedy třetina těch, které ohlásily informace o vypouštěných látkách.

Arnika se proto pustila do intenzivní kampaně za záchranu registru. Poslancům ze všech koutů České republiky jsme předávali podpisové archy petice Budoucnost bez jedů II, kterou podepsalo 16 206 lidí, a symbolické sošky tří opic, které se drží za oči, uši a ústa. Žádali jsme poslance, aby nehlasovali pro zmiňovaný zákon a nedopustili tak, aby veřejnost nic neviděla, neslyšela a nemohla do ničeho mluvit. V tomto úsilí Arniku podpořilo také 130 starostů a zastupitelů obecních, městských a krajských zástu-

pitelstev, kteří se postavili za zachování IRZ v současné podobě.

Pouhých několik dní před hlasováním se do Sněmovny vypravil samotný dobrý voják Švejk, jemuž dění kolem IRZ připomínalo příběhy z jeho okolí. Na trakaři poslancům vezl pochroumaný a zafačovaný integrovaný registr znečišťování, aby poslancům názorně ukázal, co se stane, když přijmou vládní návrh zákona o IRZ. Poslanci byli překvapení, protože Švejka ve Sněmovně ještě neviděli. Na přímou otázku, jak budou hlasovat, vůbec neodpovídali zda tak či onak, nýbrž vykrucovali se a mžili svůj názor do všelikých nejasností. Je totiž známou věcí, že se ve Sněmovně nehlasuje podle názoru jednotlivce, ale podle názoru strany. A ten byl tou dobou uvnitř stran značně nesourodý, snad jen s výjimkou Strany zelených.

Vnitřní trápení a niterné pnutí poslanců ukončil až ministr životního prostředí Martin Bursík, v němž po Švejkově návštěvě začalo hlodat podezření, že se zákonem o IRZ není cosi v pořádku. Stáhl proto zákon z jednání Sněmovny a vrátil jej zpátky vládě, aby jej podrobila bližšímu zkoumání. Registr je tak prozatím uchráněn od rozsáhlých amputací, které by navždy změnily jeho podobu i funkčnost.

Svůj krok odůvodnil ministr takto: „Vládní návrh zákona o integrovaném registru znečišťování životního prostředí byl projednán vládou ještě v minulém složení a já jako ministr životního prostředí mám principiální problém s tím vládním návrhem. Vládní návrh tak, jak je připraven, omezuje registr znečišťování, snižuje vlastně rozsah subjektů, které jsou povinny do registru poskytovat informace, a tím pádem i snižuje dostupnost informací o chemických látkách v odpadech, o chemických látkách, které zatěžují životní prostředí pro starosty obcí, pro zainteresované občany a podle mého názoru tento návrh je v rozporu s politikou, kterou se snažím prosazovat na ministerstvu životního prostředí.“ **Marek Jehlička**

Ze soukromého boje manželů Rychtaříkových se stala věc veřejná

Případ manželů Rychtaříkových sleduje Arnika již téměř čtyři roky - od doby, kdy se na nás poprvé obrátili s žádostí o pomoc. V restituci totiž získali od státu rodinný statek, ovšem zamořený DDT, atrazinem, lindanem, endosulfanem a dalšími pesticidy, které tam skladoval bývalý Agrochemický podnik. Ten se však stejně jako stát nemá k tomu, aby zamořené objekty vyčistil. Situace začala nabírat na vážnosti, když se ukázalo, že se škodlivé chemikálie vyskytují i v potoce, který pod domem Rychtaříkových protéká. Odpovědné úřady však nechtěly uvěřit tomu, že zdrojem kontaminace je právě zmiňovaný statek. Testy, které jsme nechali provést, však odhalily, že tomu tak je. Ze soukromého boje jednoho manželského páru se rázem stala věc veřejná.

Arnika nejprve zjistila, že ryby v Drnovém potoce pod bývalým skladem pesticidů obsahují vysoké koncentrace reziduí nebezpečných látek, které se v tomto skladu připravovaly a skladovaly. Zdroj kontaminace však byl nejasný, takže jsme Výzkumným ústavem rybářským a hydrobiologickým ve Vodňanech nechali odebrat vzorky sedimentů. Ty jsme poslali na analýzu do specializované laboratoře Vysoké školy chemicko-technologické. Rozborů a posudek potvrdily, že zdrojem kontaminace potoka je právě statek manželů Rychtaříkových.

„Za tu dobu, kdy se snažíme dosáhnout toho, abychom nežili v prostředí kontaminovaném pesticidy, které u nás na dvoře připravoval Agrochemický podnik, už jsme žádali o pomoc řadu institucí a zažili řadu rozborů. Zatím to nikoho nepřimělo k tomu, aby konal. Drnový potok není náš, ale kontaminuje ho zamoření v budově, která nám teď patří, ale sami jsme se na jejím znečištění nijak nepodíleli. Nevzdávám se naděje a doufám proto, že dva poslední posudky ukazující na závažnost situace povedou k nějakému řešení,“ řekl Václav Rychtařík. **Marek Jehlička**

Skončila doba vegetačního klidu dřevin. Skončila také doba kácecí horečky?

Letošní mírná zima byla pro mnoho stromů pohromou, neboť kácení tentokrát nabylo takřka monstrózních rozměrů. Centrum pro podporu občanů řešilo desítky Vašich podnětů a dotazů, jak zabránit zbytečnému kácení mimolesních dřevin. Kromě obvyklých pokusů starostů a radnic kácet zdravé stromy zejména kvůli rozšíření parkovišť nebo prostě jen kvůli „pořádku“ se objevily i další důvody.

proti jiným rokům se letos množily zejména případy kácení povětšinou historických alejí podél cest. Vlastníci a správci pozemních komunikací (od obcí, přes krajské správce až po samotné Ředitelství silnic a dálnic - říkejme jim prostě „silničáři“) mají pravomoc kácet stromy v případě, že „ohrožují bezpečnost užití pozemních komunikací“. Převrácení zákona ve smyslu: co strom u cesty, to ohrožení automobilisty, v některých krajích dokonce doložené celkovou statistikou nehodovosti, vyprovokovalo i ministra životního prostředí Martina Bursíka. Ten se na konci března sešel s ministrem dopravy Alešem Řebíčkem, aby společně silničáře umravnil. Zejména ty na Vysočině, v Plzeňském a Moravskoslezském kraji. Bez podnětů občanů, České inspekce životního prostředí a činnosti nevládních organizací by možná silničáři káceli stromy až do května.

Několik případů se týkalo i stromů a keřů, jež jsou součástí nemovitých kulturních památek. Nejedná se o případy památných stromů, jejichž kácení je pro vlastníky složitější, ale o stromy v areálech chráněných staveb, v památkově chráněných parcích nebo v památkových zónách a rezervacích. Podle staršího výkladu samotného ministerstva životního prostředí nepotřebuje vlastník ani v tomto případě klasické povolení ke kácení. Postačí mu od památkářů „závazné stanovisko k obnově památky“. Jenže památkové odbory úřadů nemusejí nařídít žádnou náhradní výsadbu a v případech, jimiž jsme se zabývali, si ani příliš nelámali hlavu s důvody pro kácení.

A aby toho nebylo málo, kácet stromy podle zvláštního předpisu (bez povolení orgánu ochrany přírody podle zákona č. 114/1992 Sb.) se na konci letošní zimy narychlo odhodlali i „železničáři“. Ti si velmi obecné zákonné ustanovení o „překážkách omezujících provozování drážní dopravy“ vyložili tak široce, že by padali aleje okolo všech železničních přejezdů. Obecní a městské úřady, stejně jako u všech výše uvedených případů, svoji pravomoc takové kácení zastavit nebo omezit nevyužívají. Co tedy dál?

Ministerstvo životního prostředí chce věci řešit komplexněji. Problematiku kácení sleduje také Arnika a spolupracuje s Ministerstvem i Českou inspekcí životního prostředí na navržení takových opatření, která by do budoucna zabránila ničení zdravých stromů. Kromě metodických pokynů úřadům, především těm obecním, chceme prosadit změnu zákona, která by upřesnila oprávnění různých úřadů a správců komunikací podle různých zákonů. Pomáhejte nadále upozorňovat na sporné případy, kvůli kterým se musí zákony i úřední praxe jejich uplatňování změnit. Snad se tak podaří zachránit staletá stromořadí, vlastně i práci stovek okrašlovacích spolků prvorepublikového Československa nebo starého Rakouska-Uherska. Další informace sledujte na www.stromy.arnika.org.

Lukáš Matějka

Některé z případů, jimiž se Centrum pro podporu občanů zabývalo:

Aleje šestnácti lip vedoucích ke kostelu svaté Markěty je součástí národní kulturní památky Břevnovského kláštera v Praze, přesto měla být vykácena. Na žádost benediktinského arcioptatství povolil památkový odbor pražského magistrátu setnout všechny lípy, jejichž stáří je od 60 do 250 let, aby se zachovala jednotnost budoucího stromořadí. Důvodem kácení je zdravotní stav několika z nich: jedna lípa je v havarijním stavu a tři jsou napadené houbou. V březnu 2007 hrozilo kácení a Arnika podala podnět k České inspekci životního prostředí. Inspekce kácení zakázala. Arcioptatství se odvolalo k ministerstvu životního prostředí, které dosud nerozhodlo.

Foto Arnika: Lukáš Matějka

V zámeckém parku v Úhrově na Havlíčkovobrodsku kácel majitel úplně načerno. Pro vykácení dalších 149 stromů a keřů dostal „razítko“ od památkářů. Městský úřad v Chotěboři vydal závazné stanovisko k obnově zámeckého parku na základě pouhé inventarizace dřevin v roce 2006, aniž by se zabýval hlubší koncepcí obnovy barokního parku. Česká inspekce životního prostředí na základě podnětu Arniky dočasně zakázala v parku kácet. V soupisu dřevin, který byl jediným podkladem pro rozhodování o jejich osudu, uváděné rozměry neodpovídají skutečnosti, často jsou nedostatečné i samotné důvody ke kácení. Případ stále pokračuje.

Na přelomu února a března se v Kašperských Horách odehrálo politováníhodné drama, které zmrzačilo vzhled východní části města a okolní krajiny při silnici směrem na Vimperk. Nejednalo o řádění přírodních živlů, ale o neméně zkázonosné dílo lidských hlav a rukou. Starostka města rozhodla o likvidaci monumentálního 150 let starého stromořadí, dochovaného jako zázrakem z minulosti až do dnešních časů, v rozporu se zákonem a bez projednání v zastupitelstvu. Celé generace Šumaváků ho považovaly ale za součást svého domova a za celá dlouhá léta se nenašel takový, kdo by se odvážil vztáhnout na ně ruku.

Foto i text (redakčně kráceno): Občanská iniciativa Naše stromy

Arnika České Budějovice

V českobudějovické kavárně Měsíc ve dne jsme uspořádali výstavu fotografií o chemických haváriích. Na vernisáži zahrála ex-grindová kapela s názvem „57“. Muzikanti si dodnes vyčítají, že dvě starší dámy vydržely celé dvě skladby. Jestli ale příště zrychlí a přitvrdí, vyženou všechny. Proč jsme vybrali právě tuto kapelu a ne nějaké komorní smyčcové těleso? Necítíte tak trochu metaforu s tématem chemických havárií?

Zajímavé byly také ohlasy návštěvníků výstavy: „Nemůžu od těch fotek odtrhnout oči“, „Spolana a Spolchemie - tohle se děje i u nás?“.

V dubnu měli zájemci z obcí, státní správy a občanských sdružení možnost navštívit seminář „Obce, veřejnost a správa vodních toků“, na kterém diskutovali zástupci jednotlivých subjektů vodního hospodářství - orgánů povodí, Zemědělské vodohospodářské správy a Agentury ochrany přírody a krajiny - o rozdílných přístupech k hospodaření na vodních tocích. Jednalo se o jeden ze série seminářů, které probíhaly v několika pobočkách Arniky v rámci projektu „Podpora účasti veřejnosti při plánování v oblasti vod“. Projekt vznikl v souvislosti s povinností orgánů povodí vytvořit Plán hlavních povodí, ve kterém byla původně zakládána stavba 200 přehrad.

Jitka Straková

Arnika Jihlava

Na počátku března jsme se zúčastnili veřejného a mediálně sledovaného projednání EIA k záměru firmy Kronospan, která chce instalovat nové filtry k sušárně dřevních třísek, jež by byly schopné zachytit prach a také obtěžující zápach. Obyvatelé Jihlavy by ale rádi přestali dýchat i ostatní škodliviny z Kronospanu, zejména formaldehyd a chlor.

Zapojili jsme se také do kampaně na záchranu integrovaného registru znečišťování (IRZ) a požádali jsme o pomoc poslance Františka Bublana. Ten od nás dostal balíček archů petice „Budoucnost bez jedů II“, ve kterém bylo mašličkou svázáno přes 16 000 podpisů. K naší e-mailové výzvě za záchranu IRZ se dosud připojilo 28 starostů a zastupitelů z kraje Vysočina.

Věnovali jsme se rovněž problematice zbytečného a nelegálního kácení stromů. Při silnici u Havlíčkova Brodu bylo bez řádného zdůvodnění pokáceno 135 stromů. Bohužel jsme se o tom dozvěděli pozdě a už jsme nemohli pomoci. Lidé z Třeště jsou v situaci ještě před kácením a díky tomu má stará alej šanci na přežití. Zachránit se podařilo také mohutný zdravý javor v Obyčtově a 25 lip u školního hřiště v Horní Cerekvi. Starostovi jiné obce jsme vysvětlili, že lípa zůstane památná, i když z ní odšroubuje plechovou tabulku „Památný strom“ a že ji nelze pokácet.

V dubnu v Jihlavě proběhla oslava Dne Země, na které jsme představili kampaň „Nehrajme si s PVC“ a lístečkovou akci na podporu lepšího monitoringu emisí z Kronospanu.

Jana Vitnerová

Arnika Broumov

V Arnice Broumov jsme v prvním čtvrtletí dále spolupracovali na projektu „Zahrada v Broumově, Broumovsko v zahradě“, který má za cíl propojit dvě zahrady školských zařízení a zpřístupnit místo veřejnosti. V březnu proběhlo druhé veřejné projednání projektu, na kterém byl představen již konkrétní návrh i s rozpočtem. Celé dopoledne probíhalo doladování projektu ve spolupráci s občany a vyučujícími obou školních zařízení.

U příležitosti Dne Země jsme ve spolupráci s Městským úřadem v Broumově a Domem dětí a mládeže Ulita připravili celý „Týden pro Zemi“. V rámci této akce mohli návštěvníci v místním infocentru shlédnout výstavu „Odpad jako surovina“ a poslechnout si přednášky na téma nakládání s odpady.

Kateřina Szaffnerová

Arnika Ostrava

Věnovali jsme se záměru porubské radnice kácet 132 stromů v památkové zóně kvůli budování parkovišť. Radnice od projektu neustoupila navzdory petici, kterou podepsalo 2500 občanů, negativnímu vyznění všech následných setkání s občany a odborným argumentům ve prospěch zachování stromořadí. Případ nyní šetří Ministerstvo kultury ČR, na které jsme se obrátili, neboť tímto zásahem by došlo nejen ke zhoršení životního prostředí, ale také k vážnému narušení městské památkové zóny.

I v jiných částech města se lidé staví proti kácení. Velmi bouřlivá byla beseda o kácení 160 zdravých lip v Komenského sadech. Zúčastnili se jí dva zastupitelé městského obvodu, autor projektu rekonstrukce Komenského sadů, zástupce sdružení Sv. Václav a petičního výboru k „Petici za záchranu lipové aleje v Komenského sadech v Ostravě“, zástupce České inspekce životního prostředí a nezávislí odborníci. O osudu alejí má rozhodnout zastupitelstvo.

Zapojili jsme se také do oslav Dne Země a na Slezsko-ostrovském hradě jsme uspořádali informační a petiční stánek.

Helena Váňová

Arnika Děčín

Také v Děčíně jsme uspořádali seminář na téma „Obce, veřejnost a správa vodních toků“. Diskutovalo se především o výhodách přírodních blížkých opatření oproti technickým řešením v ochraně krajiny před suchem a povodněmi.

Na počátku března jsme předali poslanci Vladimíru Šoltysovi petici „Budoucnost bez jedů II“, kterou podepsalo 16206 lidí. Poslance jsme vyzvali, aby nehlasoval pro vládní návrh zákona o integrovaném registru znečišťování (IRZ), který by znamenal omezení práva na informace o toxických látkách. V Ústeckém kraji by bylo o informace o vypouštěných toxických látkách anebo o jejich obsahu v odpadech ochuzeno až 26 měst a obcí.

Připojili jsme se k „Týdnu Země“ pořádaném Ekocentrem Děčín ve spolupráci s Domem dětí a mládeže a Správou CHKO Labské pískovce. Pro návštěvníky byl připraven program plný zajímavostí o Chráněné krajinné oblasti Labské pískovce, poznávání zvířat a rostlin či povídání o planetě Zemi.

Kamil Repěš

Co na tom ti dobrovolníci vidí?

V minulém Arniku jste měli možnost se seznámit s tím, jak se můžete zapojit do činnosti Arniky (jako člen, přispěvatel nebo dobrovolník). My Vám nyní představujeme 6 našich aktivních dobrovolníků, kterým jsme položili otázku:

Co Vás vedlo k tomu zapojit se jako dobrovolník do činnosti Arniky a co Vám to přináší?

Třeba Vás to bude inspirovat... pak rozhodně neváhejte a ozvěte se Arnice! (kontakt v tiráži).

I vy sami můžete být dobrovolníkem!

„Na začátku mého dobrovolnictví pro Arniku byla chuť zapojit se do činnosti nějaké ekologické neziskovky. Stále více si uvědomuju, že environmentalismus v nejširším slova smyslu je jediným řešením pro naši budoucnost. Překládáním pro Arniku jsem chtěla účinně využít své kvalifikace, a sice znalosti anglického jazyka. Přináší mi to zvyšování kompetence a navíc se vždy dozvím

o důležitých problémech životního prostředí. Spoluprací s Arnikou se tak hodně učím nejen v angličtině, ale hlavně v různých oblastech ochrany životního prostředí.“

Kateřina Husová

prekládá pro Arniku odborné texty do angličtiny

„Jsem přesvědčen, že spoluprací s Arnikou dělám něco smysluplného a užitečného pro lidi i pro prostředí, v němž žijeme a chceme, aby v něm mohli žít i naši potomci. Kromě toho si mohu vyzkoušet práci na přípravě periodika, kterou jsem zatím nedělal, ale je to zajímavá zkušenost.“

Tomáš Srb

připravuje rozhovory s osobnostmi do čtvrtletníku Arnikum

„K Arnice mě přivedla má sestra, tehdy dobrovolník Arniky. Ve stručnosti mi práce dobrovolníka přináší v první řadě dobrý pocit, že člověk dělá něco užitečného a smysluplného. Musí sice obětovat trochu svého volného času, ale kromě získaných zkušeností se také setká se zajímavými lidmi a získá nová přátelství. I díky nepravidelné dobrovolné práci, třeba pomoci na veřejných akcích,

může člověk získat hřejivý pocit, že dělá něco pro dobrou věc.“

Hedvika Bartošová pomáhá Arnice již několik let a účastní se mj. informačních akcí pro veřejnost

„Přivedlo mě to, že dobrovolnictví je jednou z povinností při mém studiu oboru Sociální a kulturní ekologie na FHS UK. Vybral jsem si Arniku proto, že mě tato organizace zaujala více než ostatní a protože se zabývá problematikou životního prostředí. Sice prvotní důvod být dobrovolníkem byl sobecký, nicméně v současnosti mi dobrovolničení přináší pocit většího naplnění, pocit, že se nesobečtěji podílím na chodu záslužné organizace starající se o vyřešení problémů spojených s životním prostředím.“

Jan Skopeček zpracovává anotace knih do nově vznikající ekoknihovny v Praze

„Dobrovolnou práci pro smysluplné účely považuji především za samozřejmou součást života - a ochrana životního prostředí je přeci téma nejzásadnější. Arniku konkrétně mám ráda pro její vytrvalou a efektivní pomoc přírodě a pro její lidsky i odborně kvalitní zázemí. Velký smysl cítím také z veřejných akcí a happeningů - osloví velké množství

lidí skrze média a často jejich zajímavá vizuální forma probudí v lidech silnější zájem dozvědět se více. A co je pro mě také důležité - spoluprací s milými a neotupělými lidmi se i člověk sám stává šťastnější...“

Lenka Hotzká

je dlouholetou dobrovolnicí a kromě jiného se účastní happeningů a pomáhá i s jejich přípravou jako výtvarnice

„Arnice pomáhám se správou webových stránek; vzniklo to trochu samospádem, zrovna jsem byl po ruce, když bylo potřeba něco upravit. Dokud se mi ještě tolik nevětvila rodina, (spolu-)organizoval jsem občas petiční stánky nebo přednášky v pražské pobočce, teď už se málokdy dostanu k aktivitám, které nemůžu dělat z domova od počítače. A dělám to nejspíš proto, že mě to baví; pevně věřím, že tím pomáhám i něčemu smysluplnému.“

Martin Volf pomáhá

Arnice s webovými stránkami www.arnika.org

